

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه: زبان و ادبیات عرب

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

«M.A»

عنوان:

بررسی زندگی و مضامین اشعار سعدی یوسف

استاد راهنما:

دکتر ناهده فوزی

استاد مشاور:

دکتر سیده زهرا موسوی

پژوهشگر:

می فرهانی

تابستان ۱۳۹۰

تقدیم به:

مادر عزیزم، بهترین معلم و دوست زندگیم که تمام موفقیتیم از اوست؛
و با تشکر فراوان از همراه و همسفر زندگیم که در بی‌کرانه محبتش،
زندگیم معنی و مفهوم یافت و صبورانه با بزرگواری امکان تحصیل و
پژوهش را برایم فراهم ساخت و تقدیم به امیر فرزند عزیزم که با
وجودش مرا حیاتی تازه بخشید.

تقدیم و تشکر:

سپاس و ستایش خداوند منان را که به لطف و رحمت خویش، نعمت خواندن و نوشتن را به من عطا فرمود و اکنون نیز به من فرصت داد تا قطره‌ای از دریای بی‌کران علم و دانش را بنوشم.

و با تقدیم سپاس فراوان به حضور محترم سرکار خانم دکتر ناهده فوزی، در مقام استاد راهنما و سرکار خانم دکتر موسوی، در مقام استاد مشاور که در کلیه‌ی مراحل تدوین و نگارش این رساله صبورانه مرا یاری نموده‌اند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	چکیده
	مقدمه

فصل اول: کلیات

۲	۱-۱ اهداف
۲	۲-۱ پیشینه‌ی تحقیق
۲	۳-۱ محدودیت
۳	۴-۱ روش کار

فصل دوم: شرح حال سعدی یوسف

۵	۱-۲ زندگی و تحصیلات سعدی یوسف
۷	۲-۲ فعالیت‌های سیاسی شاعر
۹	۳-۲ مناصب و مشاغل سعدی یوسف
۱۰	۴-۲ سفرها و تبعیدهای شاعر
۱۲	۵-۲ جوایز سعدی یوسف
۱۳	۶-۲ آرای دیگران در مورد سعدی یوسف
۱۴	۷-۲ آثار سعدی یوسف

فصل سوم: بررسی مضامین شعری سعدی یوسف

۲۲	۱-۳ طبیعت از دیدگاه سعدی یوسف و تأثیر آن در شعر شاعر
۳۰	۲-۳ مرگ در شعر سعدی یوسف

- ۳-۳ مکان در شعر سعدی یوسف ۳۸
- ۳-۳-۱ شهر و روستا ۳۹
- ۳-۳-۲ وصف مکانی در شعر سعدی یوسف ۴۷
- ۳-۴ آتش و نور ۵۱
- ۳-۵ وطن و جایگاه آن در شعر سعدی یوسف ۵۸
- ۳-۶ فلسطین در شعر سعدی یوسف ۶۳
- ۳-۷ دعوت به مبارزه و اتحاد جهان عرب ۷۴
- ۳-۸ آزادی در شعر سعدی یوسف ۷۸

فصل چهارم: اسطوره و میراث دینی در شعر سعدی یوسف

- ۴-۱ اسطوره‌ها ۸۳
- ۴-۱-۱ عشتار ۸۴
- ۴-۱-۲ گلگامش ۸۶
- ۴-۱-۳ سندباد ۸۸
- ۴-۱-۴ پنلوپ ۹۰
- ۴-۲ میراث دینی: قرآن ۹۱

فصل پنجم: نتیجه‌گیری

- نتیجه‌گیری ۹۷
- فهرست منابع: ۹۹
- چکیده انگلیسی ۱۰۳

چکیده

سعدی یوسف (۱۹۳۴ -) شاعر معاصر عراقی، از جمله شاعران برجسته شعر «نو» به شمار می‌رود. سعدی شاعری است نوگرا و خواستار تحول در شعر عربی. وی شاعری سیاسی است که رویکردی چپ‌گرایانه دارد و این دیدگاه در اشعارش کاملاً نمود دارد. ویژگی عمده‌ی شعر وی این است که سعدی با اینکه شاعری واقع‌گرا بوده و لیکن در اشعارش به وصف تمایل زیادی داشته و به طبیعت و مظاهر آن توجه خاصی نشان داده است.

از دیگر مضامین برجسته در شعر سعدی یوسف می‌توان به مضامینی چون مرگ، شهر و روستا، وطن، فلسطین، مبارزه‌طلبی و آزادی اشاره کرد.

سعدی یوسف نسبت به دیگر شعرای هم‌عصر خویش، در اشعارش از اسطوره کمتر استفاده کرده است لیکن زمانی که اسطوره را در شعر خویش به کار می‌گیرد با نگاهی نوگرا و ابداعانه به بیان آن‌ها می‌پردازد.

در اشعار سعدی یوسف استفاده از میراث دینی بیشترین کاربرد را دارد و وی خصوصاً از قرآن کریم و مضامینی قرآنی بهره فراوان جسته است.

پژوهش حاضر بر آن است تا ضمن معرفی این شاعر نوگرای معاصر، به بررسی شعر وی از جنبه مضمون و محتوا پرداخته و همچنین نحوه بکارگیری «اسطوره» و «میراث دینی» را مورد بررسی قرار دهد.

مقدمه

سپاس خدای را که حق ستایشش بالاتر از حد ستایشگران است و نعمت هایش فوق اندیشه‌ی شمارشگران. حق جویان کوشا از ادای حَقِّش ناتوانند، و همّت‌های دورپرواز آدمیان از درک و احاطه به مقام شامخش نارسا، و حوزهٔ اعلاّی ربوبی‌اش از نفوذ هشیاری هشیاران به دور است.

ادبیات هر ملتی شکوفایی خود را وامدار ادیبانی است که افق‌های تازه‌ای را در مقابل آن گشوده‌اند. شعر معاصر عرب نیز پویایی خود را مدیون پیشگامانی است که در کنار تجربه‌های شعری نوین، به فعالیت‌هایی دست زدند که تحول شعر عربی و در نتیجه همگام‌شدن با شعرای جهانی را در پی داشته است.

این شاعران تلاش می‌نمودند تا بارهایی از قالب‌های کهنه شعر عرب، مضامین و محتوای جدید که برخاسته از دیدگاه‌های نوگرایانه آن‌ها به جهان معاصر عرب بود، در قالب وزن‌های نو ارائه دهند. سعدی یوسف نیز در میان شاعران معاصر نامی برجسته است.

خصوصیت بارز سعدی یوسف این است که او شاعر واقعی گراست که مضمون وصف را در اشعارش بسیار به کار گرفته است. وی با توجه به شرایط سیاسی و اجتماعی‌اش سعی کرده گاهی از طبیعت برای بیان حالات درونی خویش، گاهی بیان فضای سیاسی کشورش و گاهی برای بیان خواسته‌هایش کمک بگیرد. طبیعت نزد سعدی یوسف به منزله‌ی مکان امنی برای پناه‌بردن به آن در مواقعی است که احساس خلاء و تنهایی می‌کند از آن جمله از «نخل» طبیعت به عنوان رمزی برای مادر از دست رفته و «رود» رمزی برای پدر از دست رفته است.

سعدي مضاميني همچون مرگ نيز در اشعارش زياد به كار برده است. وي مرگ را از ديدگاه‌هاي مختلفي مورد بررسي قرار مي‌دهد و در قصايدش هر بار اين مضمون را با نگاهي خاص بيان مي‌کند. يکي ديگر از مضامين عمده شعر سعدي فلسطين است که از ديدگاه شاعر اولويت والايي دارد. وطن، مبارزه‌طلبي و آزادي‌خواهي از ديگر مضامين عمده‌ي شعر سعدي است.

براساس اين پايان‌نامه که با هدف معرفي اين شاعر معاصر و آثار وي و همينطور بررسي مضامين عمده شعري وي صورت گرفته است در ۵ فصل به شرح زير ارائه مي‌شود:

فصل نخست، اهداف و چگونگي تدوين پايان‌نامه، پيشينه‌ي پژوهش و نحوه‌ي تحقيق درباره‌ي موضوع به طور خلاصه بيان گرديده است. البته ذکر اين نکته ضروري است که اين پژوهش به لحاظ کمبود يا در دسترس نبودن منابع مربوط به زندگي و شعر سعدي يوسف، با دشواري‌هاي فراواني روبه‌رو بوده است، اما تلاش شده که با بکارگيري شيوه‌هاي مختلف، تا سر حد امکان از تمامي منابع موجود استفاده شود.

فصل دوم به بررسي زندگي، پيشينه‌ي خانوادگي، تحصيلات، مشاغل، مناصب و آثار سعدي يوسف اختصاص دارد.

فصل سوم که مهمترين بخش پايان‌نامه است به بررسي شعر سعدي يوسف از جهت محتوا و مضامين مهم مانند: طبيعت، مرگ، شهر و روستا، فلسطين، وطن، مبارزه‌طلبي اختصاص يافته است.

در فصل چهارم، تلاش شده تا اسطوره را از ديدگاه شاعر مورد بررسي قرار گيرد. وي با اينکه شاعري اسطوره‌پرداز معرفي نشده و ليکن ديدگاهي نوگرا و ابداعی نسبت به اسطوره دارد که در اين ميان وي به اسطوره عشتار، گلگامش، پِنلوپ و سندباد مي‌پردازد. در اين فصل به بررسي چگونگي کاربرد ميراث ديني در شعر سعدي يوسف پرداخته مي‌شود. ميراث‌هايي که وي به آن‌ها پرداخته، برگرفته از قرآن کریم می‌باشد.

و نهایتاً فصل پنجم که فصل پایانی است که به نتیجه‌گیری این پژوهش اختصاص دارد. لازم به ذکر است در تدوین این پایان‌نامه، از آن جا که به شرح و بررسی اشعار شاعر پرداخته شده، لذا برای ترجمه‌ی لغات از فرهنگ لغت‌های متعددی از جمله فرهنگ عربی به فارسی آذرتاش - آذرنوش - فرهنگ عربی به فارسی دو جلدی لاروس، فرهنگ عربی به عربی المُنجد، فرهنگ عربی به فارسی المورد و... استفاده شده است.

بی‌شک این تحقیق علی‌رغم تمام تلاش‌های بکار رفته و به دلیل دشواری‌ها با کمبودهایی روبروست که امید است خوانندگان صاحب‌نظر بر مؤلف بخشیده و راهنمایی خود را در جهت تکمیل آن ارائه فرمایند.

در پایان بر خود لازم می‌دانم تا از زحمات استاد ارجمند و گرامی، سرکار خانم دکتر ناهده فوزی که در این مدت با صبری بی‌منتهی و دقتی وصف‌ناپذیر راهنمایی این رساله را بر عهده گرفتند، قدردانی و تشکر نمایم و همچنین از استاد ارجمند و گرامی، سرکار خانم دکتر سیده زهرا موسوی (استاد مشاور) که صمیمانه و با سعه‌ی صدر و آرامش، مؤلف را از ارشادات علمی خود بهره‌مند ساختند، صمیمانه سپاسگزاری کنم و استمرار توفیقات الهی را برایشان مسئلت می‌نمایم.

فصل اول:

کلیات

۱-۱ اهداف

از آنجا که شناخت شاعران و ادبیات معاصر عرب برای دانش پژوهان این رشته، مهم و ضروری می‌باشد، با تلاش در جهت معرفی زندگی‌نامه، آثار و بررسی مضامین شعری این شاعر برجسته و معاصر عرب امید می‌رود که راهگشایی برای تحقیقات بیشتر علاقمندان به شعر معاصر عرب باشد.

۲-۱ پیشینه‌ی تحقیق

بنابر تحقیقات و بررسی‌های به عمل آمده از مرکز اطلاع‌رسانی اسناد و مدارک علمی ایران، تاکنون پژوهشی در خصوص «شرح حال و بررسی مضامین شهری سعدی یوسف» صورت پذیرفته است.

۳-۱ محدودیت

کمبود منابع تخصصی در زمینه‌ی «شرح حال و شعر سعدی یوسف» و دشواری دسترسی به آن منابع، از جمله‌ی محدودیت‌های این پژوهش بوده است.

۴-۱ روش کار

روش کار در این پایان‌نامه مبتنی بر تحقیق کتابخانه‌ای است. با مطالعه‌ی کتاب‌ها و تکمیل آن از سایت‌های اینترنتی، به بررسی شرح حال و آثار و با فیش‌برداری از دیوان شاعر به طور مفصل و جامع، به بررسی مضامین برجسته‌ی شعر سعدی یوسف پرداخته‌ام.

فصل دوم:

شرح حال سعدی یوسف

۱-۲ زندگی و تحصیلات سعدی یوسف

سعدی، یوسف شهاب - شاعر معاصر عراقی - در سال ۱۹۳۴م در روستای ابوالخصیب در شهر بصره، به دنیا آمد (بابطین، ۱۹۹۵، ۴۶۰).

وی بخشی از کودکی خویش را در روستای بقیع^۱ گذراند. (حسینی، ۱۳۸، ۹۳) که این روستا همجواری روستای جیکور^۲، محل زندگی شاعر مشهور معاصر عراقی: «بدر شاکر السیاب»^۳ است (الصمادی، ۲۰۰۱، ۱۵).

خانواده‌ی سعدی یوسف از ساکنان سواحل جنوبی جزیره‌العرب به شمار می‌رفتند و با اینکه به عراق مهاجرت می‌کنند، اما همچنان ارتباط خود را با ساحل حفظ می‌نمایند و انتخاب شهر بصره به عنوان محل زندگی، خود گواه این مسأله است (النابلسی، ۱۹۹۲، ۱۰۱).

سعدی در یک خانواده‌ی روستایی بسیار فقیر متولد شد؛ خانواده‌ای که همیشه آرزوی داشتن خانه، زمین، دکان و یا مزرعه‌ای را در سر می‌پروراند (همان منبع، ۱۱۵).

وی پدرش را در کودکی حدوداً چهار سالگی از دست داد و برادر بزرگترش، تأمین مخارج زندگی خانوادگی را از طریق شغل معلمی بر عهده گرفت (الصمادی، ۲۰۰۱، ۱۵).

---

^۱ - روستایی در نزدیکی شهر بصره در کشور عراق.

^۲ - یکی از روستاهای شهر بصره در کشور عراق.

^۳ - شاعر معاصر عراقی (۱۹۲۶ - ۱۹۴۶).

سعدی، از دوران همراهی با پدر بزرگش، به عنوان مهم‌ترین خاطره‌ی کودکی‌اش یاد می‌کند که به وی بسیار توجه می‌کرده و او را برای ماهی‌گیری و سرکشی، با خود به باغ می‌برده است و لیکن خاطره‌انگیزتر از همه‌ی این‌ها، سیمای پدرش است که شاعر در این باره می‌گوید: «من دوست دارم آن را به یاد آورم، اما خاطره‌ای مه‌آلود است! گاهی به یاد می‌آورم که بچه‌ای کوچکم و در بازار هستم، بعد مردی را می‌بینم که می‌خواهم او را صدا بزنم! اما او هیچ توجهی به من نمی‌کند و من هیچ احساسی را در او بر نمی‌انگیزم.» (حسینی، ۱۳۸۰، ۹۴).

سعدی یوسف تحصیلات ابتدایی خود را در منطقه ابوالخصیب بصره گذراند، و در کنار آن به آموختن دروس مسجد، متون قرآنی و احادیث نیز پرداخت (الصمادی، ۲۰۰۱، ۱۵). وی به خواندن اشعار و بررسی افکار و روحیات شاعران بزرگی، چون: متنبی^۱ و امرؤالقیس^۲ علاقه‌ی فراوان نشان می‌داد و در کنار همه‌ی این‌ها، به یادگیری رسائل اخوان الصفا و مطالعه‌ی آنها می‌پرداخت.

سعدی یوسف، تحصیلات متوسطه‌ی خود را در شهر بصره در سال ۱۹۴۹ به پایان رساند و سپس به بغداد رفت و به تحصیل در دوره‌ی دانش‌سرای عالی تربیت معلم طی سال‌های ۱۹۵۰ - ۱۹۵۴ پرداخت (الصمادی، ۲۰۰۱، ۱۵؛ www.ahewar.org). در آنجا بود که مورد تشویق یکی از اساتید خود قرار گرفت. وی در این زمان به سرودن شعر اهمیت بیشتری می‌داد؛ زیرا به گفته‌ی خویش، محیط فرهنگی آنجا بر وی تأثیر مثبتی داشت. البته توجهات

---

^۱ - شاعر دوره عباسی (۹۱۵-۹۶۵م) در اغراض مختلفی همچون مدح، رثاء، فخر، هجا سروده‌های فراوانی دارد. او را شاعر حکمت می‌دانند. زمانی ادعای پیامبری کرد به همین دلیل او را متنبی نامیدند (فاخوری، ۱۳۸۱، ۴۳۵-۴۴۰).

^۲ - شاعر دوره جاهلی (۵۰۰-۵۴۰م) از اصحاب معلقات. وی از بزرگان و پیشوایان شعر عرب به شمار می‌رود. او را شاعر طبیعت می‌دانند (فاخوری، ۱۳۸۱، ۵۵-۶۵).

استاد نیز بر شاعر تأثیر بسزایی داشته است؛ چندان که وی تحت نظر استاد، به کارهای ادبی خویش می‌پرداخت (حسینی، ۱۳۸۰، ۹۳).

سعدی یوسف، اولین آموزه‌های خویش را در عالم شعر، با توجه به طبیعت محل زندگی و همینطور سیاسی، فرهنگی و اجتماعی که در آن زندگی می‌کرد، آغاز کرد. یعنی در واقع اولین آموزه‌هایش از طبیعت، باغ، بوستان، نخل، رودخانه و قایق است (النابلسی، ۱۹۹۲، ۱۲-۱۳). وی اولین سروده‌های خود را به طور رسمی از دوران تحصیلی متوسطه آغاز کرد، چندان که اشعارش در یکی از روزنامه‌های کثیرالانتشار آن زمان بغداد به چاپ رسیده و از همان زمان نیز به یادگیری اوزان شعر پرداخته است (حسینی، ۱۳۸۰، ۹۳).

۲-۲ فعالیت‌های سیاسی شاعر

از جمله عوامل تأثیرگذار در افکار و فعالیت‌های سیاسی شاعر این بود که وی در محیطی رشد یافت که جریانات سیاسی، همچون تأسیس حزب کمونیستی در عراق در سال ۱۹۳۴م، یعنی: دقیقاً همزمان با تولد شاعر، در حال شکل‌گیری بوده است. همچنین در همین سال، اجتماع نمایندگان «حلقه‌های مارکسیستی» در بغداد در تاریخ ۱۹۳۴/۳/۳۱م تشکیل شد و رسمیت «کمیته مبارزه با استعمار و استثمار» را اعلام کردند، لیکن در سال ۱۹۳۵م این کمیته نام خود را به «حزب کمونیستی عراق» تغییر داد؛ حزبی که به عنوان آخرین حزب از احزاب کمونیستی تشکیل شده در مشرق عربی شناخته می‌شود (النابلسی، ۱۹۹۲، ۲۳).

سعدی از همان دوران کودکی، با توجه به جو حاکم بر محیط زندگی‌اش، اوضاع سیاسی آن زمان کشورش و مسلماً تأثیر آن بر افکار و روحیاتش، آموخته‌هایش را از داستان‌های پلیسی، دکمه‌ی فرم سربازان شوروی حک شده با آرم داس و چکش، افکار اصلاح‌طلبی دینی و

دیدگاه‌های مبارزان، داشته است. لذا سعدی از همان دوران نوجوانی، به فعالیت‌های سیاسی گرایش پیدا کرد.

وی از سن پانزده سالگی به حزب کمونیستی پیوست و این گرایش، تأثیر ویژه‌ای در بیان احساسات و زبان شعرش داشت. از این رو بیشتر اشعارش جنبه‌ی سیاسی پیدا کرد (الصمادی، ۲۰۰۱، ۱۵).

همان‌گونه که بیان شد، حزب کمونیستی و پیوستن شاعر به این حزب، نقش مهمی در شکل‌گیری افکار و گرایش‌های شعری شاعر داشت. البته باید این نکته را مد نظر داشت که سعدی، قبل از سال ۱۹۴۹م به این حزب پیوست، به این دلیل که وی در این سال با شاعر معاصر و بنام عراقی: بدر شاکر السیاب دیدار کرد. سیاب، متعهد برگرداندن سعدی به این حزب بوده و این یعنی اینکه: سعدی از مدت‌ها قبل، عضو این حزب بوده، در حالی که بیش از ۱۵ سال، سن نداشته است. البته این سن و سال برای جوانان عراقی در خصوص فعالیت‌های سیاسی‌اشان و پیوستن به گروه‌های مختلف سیاسی و احزاب گوناگون، سن کمی نیست (النابلسی، ۱۹۹۲، ۲۳).

چندان که می‌دانیم، عراقی‌ها از قدیم همواره مشتاق زندگی حزب‌گرایی و فرقه‌گرایی بوده و همیشه قوی‌ترین احزاب در تاریخ عرب، در عراق تشکیل شده‌اند و عراق از سال‌های ۱۹۵۸م تاکنون، تحت سیطره و حکومت زندگی حزبی و ایدئولوژی حزبی با تمام گرایش‌هایش بوده است (همان منبع).

می‌توان گفت: سعدی یوسف شاعری سیاسی است. وی تا به امروز نیز در سایه‌ی اصول کمونیستی خویش زندگی می‌کند و خودش در این باره می‌گوید: «من همیشه کمونیست را آن رؤیای تابناک و پرنوری برای انسان می‌بینم و این به خاطر تمام خصوصیت‌های ذاتی و درونی

این رؤیا است: عدالت، زیبایی و آزادی. و البته در این راه و رسیدن به هدف، احتمال بروز هر گونه مسائل و مشکلات، از جمله: دستگیری، زندان و تبعید نیز وجود دارد.» (الصمادی، ۲۰۰۱، ۱۶).

شایان ذکر است که سعدی یوسف، گرچه از لحاظ سیاسی معتقد و پایبند اصول کمونیستی بوده و افکار سیاسی‌اش تحت سیطره‌ی این حزب بوده است، لیکن از نظر اعتقادات دینی، مذهبی و ارزش‌ها و آرمان‌های انسانی‌اش، وی فردی مسلمان و معتقد به قرآن و پیامبر اسلام (ص) بوده که این مسأله در اشعارش کاملاً نمایان است؛ تا جایی که خود صریحاً به این نکته اشاره دارد و می‌گوید:

«من حتی در زندان هم با خودم قرآن داشتم و شیوه‌ی به‌کارگیری حروف در قرآن، در من اثر فراوان داشته است.» (حسینی، ۱۳۸۰، ۹۸).

۲-۳ مناصب و مشاغل سعدی یوسف

سعدی یوسف بعد از اخذ مدرک لیسانس در رشته ادبیات عرب در سال ۱۹۵۴م در کشورش، کار تدریس را آغاز کرد.

وی از سال ۱۹۵۴م تا سال ۱۹۵۷م به عنوان معلم در مقطع متوسطه شروع به کار کرد. وی بعد از آنکه در سال ۱۹۵۷م کشور را به انگیزه‌ی کسب و کار، ترک کرد و به کویت سفر کرد، در آنجا در دبیرستان «الفروانیه» تا سال ۱۹۵۸م به تدریس پرداخت (الصمادی، ۲۰۰۱، ۱۶؛ www.ahewar.org). بعد از آن به کشورش برگشت و در سال‌های ۱۹۵۹م تا ۱۹۶۲م در دبیرستان‌های بصره و بغداد به تدریس مشغول بود. بعد از آن در مرکز خبرگزاری و اطلاع‌رسانی در بصره مشغول به کار شد.

وی بعد از آنکه در سال ۱۹۶۴ به دلیل گرایش‌های سیاسی‌اش زندانی شد. بعد از آزادی از کشور، خارج شده و به لبنان و سپس الجزایر سفر کرد و در سال‌های ۱۹۷۲ تا ۱۹۷۹م مستشار تبلیغاتی و سردبیر مجله‌ی «التراث الشعبی» بوده است و در سال ۱۹۸۰ - ۱۹۸۱م سمت استادی دانشگاه باتنه در الجزایر را عهده‌دار بوده است و بعد از آن در سال ۱۹۸۲م به بیروت بازگشت. سپس در سال ۱۹۸۳ تا سال ۱۹۸۶م به عنوان مستشار و رایزن فرهنگی در عدن مشغول به کار شد (www.ahewar.org). و در سال‌های ۱۹۸۶ تا ۱۹۹۰م در کشورهای قبرس، تونس، سردبیر مجلات الفکر الدیمو قراطی و الموقف الأدبی بود (الصمادی، ۲۰۰۱، ۱۷).

وی ریاست تحریریه مجله‌ی «المدی الدمشقیه» را در سال‌های ۱۹۹۳ تا ۱۹۹۹م عهده‌دار بود. و از سال ۱۹۹۹م تا سال ۲۰۰۱م در لندن به عنوان پناهنده‌ی سیاسی عضو هیئت تحریریه مجله‌ی «الثقافیه الجدیدة» بود (www.ahewar.org).

همینطور عضو شورای مشورتی مجله‌ی «نادی القلم الأولی» و عضو هیئت تحریریه در مجله‌ی «البانیال» مربوط به ادبیات معاصر عرب بوده است (بابطین، ۱۹۹۵، ۴۶۰).

۲-۴ سفرها و تبعیدهای شاعر

گرایش شاعر به حزب کمونیست و فعالیت‌های سیاسی او، منجر به بروز مشکلات و مسائلی شد که از مهم‌ترین آن‌ها، می‌توان به حکم اعدام او در سال ۱۹۶۳م که به طور معجزه‌آسایی از آن نجات یافت، اشاره کرد.

علی‌رغم تمام این مشکلات و مسائل، خصوصاً تبعیدها و دور شدن‌های اجباری از وطن و خانواده، سعدی سعی داشت که با دیدی متفاوت و مثبت به این قضایا بنگرد. تا جایی که این